Yazar Şamil Demir
Salı, 01 Aralık 2009 12:20

Slovenya'nın arabuluculuk hakkındaki deneyimleri gelecekteki uygulamamız ve yapacağımız tercihler açısından yol gösterebilecek niteliktedir. Slovenya deneyimini Hukuki Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Sempozyumunda sunum yapan, uzun yıllar hâkimlik yapmış deneyimli bir uygulayıcı ve AB Komisyonu tarafından ödüllendirilmiş bir siyasetçi olan Slovenya Adalet Bakanı Sn. Ales Zalar'dan dinleme imkânı bulduk.

Slovenya Yargı Reformu

Slovenya nüfusu 2.000.000' a ulaşan bir ülke ve başkenti Ljubljana da 300.000 kişi yaşamakta. 1991'e kadar Yugoslavya'nın bir parçası olan Slovenya Haziran 1991 den bu yana bağımsız bir ülke ve 2004 ten bu yana da Avrupa Birliği üyesi. Bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte maddi ve usul hukuku alanında kapsamlı bir reforma başlayan Slovenya'da 1994 ten bu yana yargı reformu çalışmaları sürmektedir.

Yasal Altyapı

Slovenya'da arabuluculuk kurumunun hukuki temellerini iki düzenleme oluşturmaktadır:

- Medeni Usul Yasasında arabuluculukla ilgili açık bir hüküm bulunmamasına karşın, mahkemede anlaşma sağlanmasına ilişkin bazı hükümler bulunmaktadır.
- Slovenya'da arabuluculuk, 2008 yılında yürürlüğe giren "Medeni Hukuk ve Ticaret Hukuku Kapsamındaki Meselelerde Arabuluculuk Yasası" düzenlemektedir. Yasa AB direktifinin Slovenya hukukuna yansıtılması temel amacıyla, arabuluculuk usulleri ve temel ilkelerini düzenlemekle yetinmiş, kalan konuların düzenlenmesinin kendini idare eden mekanizmalara bırakılması yolu tercih edilmiştir.

Arabuluculuk Uygulaması

Slovenya'da arabuluculuğun ilk uygulamaları, Ljubljana Bölge Mahkemesinde, mahkemeye bağlı arabuluculuk programı ile başlamıştır. Program kapsamında, 2001 yılından bu yana klasik medeni hukuk uyuşmazlıklarında, 2002 den bu yana aile uyuşmazlıklarında, 2003 ten bu yana ise ticari uyuşmazlıklarda mahkemeye bağlı arabuluculuk yapılmaktadır. Günümüzde artık başka mahkemeler de arabuluculuğu önermeye başlamış, mahkeme dışı arabuluculuk da gelişmektedir.

Ljubljana Bölge Mahkemesi mahkeme bağlantılı arabuluculuk programında ilk olarak mahkemelerin geçmişten gelen iş yükünün hafifletilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların yürütülebilmesi için, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Ofisi kurulmuş, ofiste bir yönetici, bir yönetici yardımcısı ve idari personel görevlendirilmiştir.

Mahkemeye bağlı arabuluculuk programında çalışan arabulucular; hâkimler, avukatlar ve diğer uzman hukukçulardan oluşmaktadır. Arabulucular 40 saatlik temel eğitimden sonra çalışmaya başlamaktalar. Arabuluculuk Programı gereğince oluşturulan listede toplam 60 kayıtlı arabulucu bulunmaktadır.

Mahkeme ve Yönlendirme Usulü

Mahkeme açılan davalarda taraflara arabuluculuk teklifinde bulunmaktadır. Uyuşmazlığın

çeşidine göre teklifte farklı usuller uygulanmaktadır. Buna göre, aile uyuşmazlıkları ve ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuk teklifinde bulunulması için hâkim kararı gerekir iken, bu konular dışında kalan tüm hukuki uyuşmazlıklarda hâkim kararı gerekmeksizin otomatik olarak teklif götürülmektedir. Tarafların arabuluculuk teklifini kabul etmesi halinde, Alternatif uyuşmazlık Çözüm Ofisi uyuşmazlığın çözümünde çalışacak arabulucuyu bünyesinde bulunan arabulucu listesinden seçmektedir. Arabuluculuk oturumları mahkeme binasında yapılmaktadır. Arabuluculuk ortak ve ayrı oturumlar şeklinde yapılabilmekte, oturumlar sırasında yazılı kayıt tutulmamaktadır. Arabuluculuk taraflar için ücretsizdir. Hâkim arabulucular ücretsiz çalışırlar. Diğer arabulucular, arabuluculukta geçen saate göre devletten ücret alırlar.

Uygulama Sonuçları

2008 yılı istatistiklerine göre mahkemenin yaptığı arabuluculuk tekliflerinin 1/3 ü taraflarca kabul edilmiştir ve aile uyuşmazlıklarının %66,3'ü, ticari uyuşmazlıkların %49,6'sı, diğer hukuki uyuşmazlıkların %33,5'i çözümle sonuçlanmıştır. Ortalama çözüm oranı ise %48,2 olarak gerçekleşmiştir. 2002 yılında 1063 arabuluculuk önerisinden 313 ü kabul edilirken bu rakamlar, 2008 yılında 3205 teklifin 1122 sinin kabul edildiği, orantılı şekilde artan bir sayıya ulaşmıştır.

Arabuluculukta ilk oturumda çözüme kavuşma oranlarına bakıldığında, bu oranın aile uyuşmazlıklarında %48,9, ticari uyuşmazlıklarda %54,1, diğer hukuki uyuşmazlıklarda %39,8 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Slovenya'da arabuluculuk oturumlarının süresi üç saatin altında gerçekleşmekte böylece büyük bir tasarruf sağlanmaktadır. Sonuçlar mahkemelerde arabuluculuğa ilgiyi artırmış ve mahkemeler / bölgeler arasında arabuluculukla çözüme ulaşma konusunda rekabet yaşanmasına yol açmıştır.

Projeler

Slovenya tecrübesi, sistemin geliştirilmesi için yürütülen projelerin, arabuluculuğun bilinirliği ve uygulamasında oldukça önemli etkileri olduğunu ortaya çıkarmıştır. 2005 yılında başlayan Phare Projesiyle Sloven arabuluculuk sisteminin analizi ve iyileştirilmesi için AB tarafından 250.000 EUR kaynak ayrılmıştır. Projede 30 Hollandalı uzman çalışmış, 80 Slovenyalı hâkim ve 350 avukat eğitimlere katılmış, proje sonunda arabuluculuk listesine 37 yeni arabulucu eklenmiştir. Proje, 2005 yılında, adalet alanında önemli kazanımların ödüllendirilmesini amaçlayan, Kristal Terazi Adalet Ödülüne layık görülmüş 7 projeden biridir. Ales Zalar'a göre her ülke kendi arabuluculuk modelini geliştirmelidir. Sistem ithal etmek iyi bir tercih olmayacaktır. Böylece uyum süreci ve gelişim hızlanacaktır.

Gelecek için Planlar

Slovenya'da arabuluculuk ile ilgili olarak, istişare konseyi kurulması ve alternatif uyuşmazlık çözümü konusunda yeni bir kanunun yürürlüğe sokulması amaçlanmaktadır (gerçekleşmiştir). Gelecekte Slovenya her türlü uyuşmazlıkta mahkemelere arabuluculuğu önerme zorunluluğu getirmeyi, arabuluculuk dışında ADR yollarının da önerilmesi imkânı getirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanında mahkemelere, tarafları mahkemeye bağlı arabuluculuğa veya mahkemeye bağlı olmayan arabuluculuğa yönlendirme seçeneği verilmesi amaçlanmaktadır. Toplumun arabuluculuk konusundaki ilgisinin artırılması amacıyla bilgilendirme toplantıları yapılması, aile ve iş uyuşmazlıklarında arabuluculuğun ücretsiz sağlanması, ticari uyuşmazlıklarda ise 3 saate kadar ücretsiz sağlanması amaçlanmaktadır.

Slovenya arabuluculuk sisteminin etkinliğini artırmak için uyuşmazlığın taraflarına yönelik yaptırımlar getirmeyi amaçlamaktadır. Buna göre, taraflardan biri makul bir sebep olmaksızın arabuluculuk teklifini kabul etmezse, yargılama sonucundaki haklılık durumuna bakılmaksızın, yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilebilecek. Ayrıca devletin taraf olduğu

uyuşmazlıkların, ilke olarak öncelikle arabuluculukla çözüme kavuşturulması yükümlülüğü getirilmesi planlanmaktadır.

//